

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 7 juni 2024
(OR. en)

10777/24

SOC 429
EMPL 247
MI 579
COMPET 621
ECOFIN 647
EDUC 200
SAN 323
ELARG 78

NOT

från:	Ordförandeskapet
till:	Ständiga representanternas kommitté (Coreper)/rådet
Ärende:	Den inre marknadens sociala dimension – <i>Riktlinjedebatt</i>

För delegationerna bifogas ordförandeskapets vägledande not om ovannämnda ärende inför riktlinjedebatten vid rådets (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) möte den 20 juni 2024.

Den inre marknadens sociala dimension

Riktlinjedebatt om arbetsmarknads- och socialpolitikens roll för att skapa en hållbar inre marknad för alla

På inbjudan av Spanien, Belgien och Europeiska kommissionen efter Europeiska rådets efterlysning¹ lade Italiens tidigare premiärminister Enrico Letta i april fram sin rapport *Much more than a Market – Speed, Security, Solidarity – Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and wealth for all EU Citizens*² för Europeiska rådet. Rådets nuvarande och kommande ordförandeskap uppmanades sedan att senast i slutet av året fortsätta arbetet med rekommendationerna i rapporten³.

Rapporten syftar till att förnya den inre marknaden med beaktande av utvecklingen sedan den skapades och av de utmaningar som den står inför: ”I dag, mer än trettio år efter det att den inrättades, fortsätter den inre marknaden att vara en hörnsten i den europeiska integrationen och för de europeiska värdena och fungerar som en kraftfull katalysator för tillväxt, välbefinnande och solidaritet. Det internationella scenariot har dock förändrats på djupet, vilket belyser behovet av att utveckla en ny inre marknad.” I rapporten efterlyses en omedelbar uppryckning för att rusta den inre marknaden för den nuvarande situationen och förbereda den inför framtiden.

¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2023-INIT/sv/pdf>.

² <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12-2024-INIT/sv/pdf>.

Kopplingar mellan olika politikområden

En sådan förstärkt inre marknad är enligt rapporten avgörande för att åstadkomma den rättvisa, gröna och digitala omställning som EU behöver och som kommer att vara till stöd för dess ekonomiska och sociala bas: ”Strukturellt stöd till omställningen är ett grundläggande mål inom Europeiska unionens strategiska ram. Diskussionerna får dock inte bara inriktas på kostnaderna i samband med denna omställning. Det är mycket viktigt att vara medveten om omställningens omfattande fördelar för såväl medborgare som företag och arbetstagare. Att investera i och finansiera denna omställning är inte bara ett ekonomiskt beslut. Det kan hävdas att det är det mest strategiska val EU kan göra för att säkra en betydande konkurrensfördel globalt och samtidigt behålla de sociala standarder som Europa åtnjuter med stolthet.” Detta är i hög grad i linje med La Hulpe-förklaringen om framtiden för den europeiska pelaren för sociala rättigheter⁴, som lyfter fram strävan efter ett socialt Europa, ”med målet att skapa sociala och ekonomiska framsteg, säkerställa lika möjligheter för alla, arbetstillfällen av god kvalitet och rättvisa arbetsvillkor, minska fattigdom och ojämlikhet och främja en rättvis omställning till klimatneutralitet”.

Rapporten, som också bör ses mot bakgrund av Mario Draghis kommande rapport om EU:s konkurrenskraft i framtiden, hänvisar till EU:s unika modell för social marknadsekonomi och understryker kopplingarna mellan ekonomisk politik och socialpolitik: ”En stark social dimension på EU:s inre marknad främjar välbefinnande för alla och säkerställer rättvisa möjligheter, arbetstagarrättigheter och socialt skydd för alla, samtidigt som den bidrar till tillväxt och konkurrenskraft. Den stärker EU:s åtagande för solidaritet, för att minska ojämlikhet och för att främja alla medborgares välbefinnande, i enlighet med värdena i den europeiska pelaren för sociala rättigheter för en sammanhållen och människocentrerad union.” Detta är samma kopplingar som lyfts fram i de föreslagna slutsatserna om vilken roll som reformer och investeringar för arbetsmarknaden, färdigheter och social trygghet spelar för motståndskraftiga ekonomier, vilka rådet uppmanas att godkänna och i vilka den ömsesidigt förstärkande karaktären mellan människors välbefinnande och ekonomisk tillväxt understryks.

⁴ <https://belgian-presidency.consilium.europa.eu/media/bj0adazv/declaration-finale.pdf>.

Rekommendationer

I rapporten konstateras att EU för att stärka den inre marknaden måste säkerställa finansiering för kommande utmaningar, såsom den gröna och den digitala omställningen, och ett starkt strategiskt oberoende, inbegripet ett starkt försvar. I detta avseende läggs i rapporten fram ett antal specifika rekommendationer, bland annat inrättandet av en ”femte frihet” för att stärka forskning, innovation, utbildning och kompetensutveckling, förverkligandet av en besparings- och investeringsunion (en omprofilerad kapitalmarknadsunion) för att behålla europeiska privata besparingar och locka till sig ytterligare resurser från utanför EU, en reviderad styrningsram för statligt stöd, åtgärder för att ta itu med skattemässig fragmentering och en mer strategisk användning av offentlig upphandling.

I rapporten understryks dessutom de små och medelstora företagens särskilda betydelse för den inre marknaden, och en EU-kodex för affärsrätt föreslås som ger företagen en 28:e ordning för verksamhet på den inre marknaden och som omfattar en systematisk kodifiering av EU:s befintliga rättsliga ram, kompletterad med nya europeiska verktyg. En sådan ordning skulle också omfatta arbetsrättsliga delar. I rapporten efterlyses också att hindren för tillfälligt gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska undanröjas.

Letta-rapporten innehåller många förslag på arbetsmarknadsområdet och på det sociala området. Den ger ”friheten att stanna kvar” en central plats som komplement till den fria rörligheten: ”Den fria rörligheten är en värdefull tillgång, men den ska vara ett val, inte en nödvändighet.” Detta kräver politik för att ta itu med regionala obalanser, bland annat genom en stark sammanhållningspolitik i EU och andra finansieringsinstrument och tekniskt stöd till regioner som stagnerar, som är på tillbakagång och/eller som drabbats av kompetensflykt och avfolkning. I rapporten efterlyses dessutom stödmekanismer för EU-medborgare som återvänder till sina hemländer efter att ha arbetat utomlands och ett förslag läggs fram om att införa ett särskilt EU-system för digitala gränsarbetare.

I samband med detta konstateras i rapporten att ”ett viktigt problem är att det saknas tillgång till bostäder till överkomliga priser, vilket äventyrar friheten att stanna kvar även i områden som tar emot människor, inte bara i avfolkningsområden. Många städer och regioner i EU står inför en allvarlig brist på bostäder till överkomliga priser.” I rapporten förespråkas en översyn av utformningen och tillämpningen av EU-instrument och EU-politik som har en direkt eller indirekt påverkan på de nationella bostadsmarknaderna och inrättandet av en arbetsgrupp för bostäder till överkomliga priser.

För att ytterligare underlätta arbetskraftens rörlighet föreslår Letta att man ska minska hindren genom att utvidga systemet för automatiskt erkännande av yrkeskvalifikationer, se över behovet av och omfattningen av yrkesreglering, förenkla erkännandet av akademiska kvalifikationer och öka mobiliteten i utbildningssyfte. I rapporten efterlyses dessutom bättre samordning av social trygghet och ytterligare digitalisering, eftersom digitaliseringen har en enorm potential att främja rättvis rörlighet och förenkla förfarandena. I rapporten föreslås därför att alla medlemsstater fullt ut genomför systemet för elektroniskt utbyte av socialförsäkringsuppgifter (EESSI) och deltar i Europeiska socialförsäkringskortets pilotverksamhet för digitalisering av intyg för utlandet, inbegripet det europeiska sjukförsäkringskortet.

I rapporten föreslås vidare att man säkerställer större samstämmighet i genomförandet av det ändrade EU-direktivet om utstationering av arbetstagare för att minska den administrativa bördan, övergå till ett enhetligt elektroniskt format för utstationeringsdeklarationer och förtydliga den rättsliga ramen för utstationering av tredjelandsmedborgare, inbegripet de som arbetar genom bemanningsföretag eller som rekryteras via mellanhänder⁵. Letta efterlyser också en förstärkning av Europeiska arbetsmyndigheten genom att stödja rekommendationerna i det belgiska ordförandeskapets rapport om rättvis rörlighet i EU och Europeiska arbetsmyndighetens roll⁶. Mer allmänt förespråkar Letta en reglering av underentreprenadsmetoder för att förhindra exploatering och för att säkerställa efterlevnad av arbets- och säkerhetsnormer.

När det gäller hälsa och säkerhet på arbetsplatsen efterlyser rapporten fler bindande regler om psykisk hälsa, inbegripet stress och utbrändhet, och de risker som är förknippade med klimatförändringarna, på grundval av riktlinjerna från Europeiska arbetsmiljöbyrån (EU-Osha)⁷. I rapporten rekommenderas att insamlingen av detaljerad statistik prioriteras, särskilt om hur ofta incidenter som rör utstationerade och mobila arbetstagare inträffar och hur allvarliga de är, i syfte att utforma evidensbaserade arbetsmiljöpolicyer. I rapporten efterlyses också riktlinjer för upphandling som gör det möjligt att prioritera entreprenörer som följer standarder om hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och agerar i linje med klausuler om socialt ansvar.

⁵ I linje med punkt 20 i La Hulpe-förklaringen.

⁶ https://werk.belgie.be/sites/default/files/content/news/report_ela_eu2024be_0.pdf.

⁷ I linje med punkt 24 i La Hulpe-förklaringen.

Mer allmänt föreslås i rapporten en förstärkning av resiliensen inom hälso- och sjukvård, bland annat genom en effektiviserad lagstiftning om kliniska prövningar. I rapporten påpekas också att en åldrande befolkning och en finanspolitisk åtstramning innebär stora utmaningar för EU:s hälso- och sjukvårdssystem, vilket påverkar både utbudet och efterfrågan på hälso- och sjukvårdstjänster. I rapporten framhålls behovet av fler inrättningar för långtidssjukvård, mer hemtjänst och mer specialiserad hälso- och sjukvårdspersonal som utbildats för att hantera äldre patienters unika behov.

I linje med Val Duchesse-förklaringen⁸ erkänner rapporten den sociala dialogens grundläggande roll i EU:s struktur och efterlyser ett ambitiöst införlivande av direktivet om minimilöner samt att rådets rekommendation om stärkt dialog mellan arbetsmarknadens parter i EU och den framtida pakten för den europeisk sociala dialogen ska införlivas i nationell praxis. I rapporten noteras också att reglerna för den inre marknaden måste lämna utrymme för kollektivförhandlingar och lokala representativa strukturer.

I rapporten rekommenderas vidare att man skapar rätt förutsättningar för aktörer inom den sociala ekonomin att verka på den inre marknaden genom att underlätta deras tillgång till finansiering⁹. I rapporten föreslås att den allmänna gruppundantagsförordningen för statligt stöd ska anpassas till sociala företag, att reglerna om stöd för rekrytering av arbetstagare med sämre förutsättningar omprövas och att offentlig upphandling kan användas strategiskt för att stödja den sociala ekonomin.

Enrico Letta efterlyser vidare ständiga investeringar i och en strukturerad strategi för tjänster av allmänt intresse för att garantera att medborgarna kan utöva sina grundläggande fri- och rättigheter, och föreslår att man utarbetar en handlingsplan för högkvalitativa tjänster av allmänt intresse¹⁰.

Vikten av dessa tjänster bör inte underskattas: baserat på en metod som använts i en tidigare studie av Cambridge Econometrics¹¹ uppskattade Belgiens federala planeringsbyrå¹² att tjänster av allmänt intresse i EU står för 28,4 % av det totala mervärdet (3 721 miljarder euro), 31,1 % av den totala sysselsättningen (65,2 miljoner arbetare) och 19,7 % av de totala investeringarna (632,6 miljarder euro).

⁸ Trepartsförklaring för en framgångsrik europeisk social dialog:
<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=27309&langId=en>.

⁹ Se även punkt 23 i La Hulpe-förklaringen.

¹⁰ Se även punkt 31 i La Hulpe-förklaringen.

¹¹ *Mapping evolutions in Public Services in Europe: towards increased knowledge of industrial relations* (maj 2013).

¹² Statistical update on Services of General Interest (SGIs):
https://www.plan.be/uploaded/documents/202405230930470.REPORT_update_statistics_SGIs_13006.pdf.

Styrningsaspekter

Rapporten innehåller också många styrningsinriktade rekommendationer som är mycket relevanta för beslutsfattare inom sysselsättning och sociala frågor. I rapporten noteras att man måste utveckla europeiska dataområden inom viktiga sektorer för att främja datadelning och dataanvändning som gynnar ekonomin och samhället. I rapporten efterlyses en förstärkning av cybersäkerheten genom bestämmelser, standarder och praxis som skyddar kritisk infrastruktur och medborgarnas data. Även om det inte finns någon direkt hänvisning till det sociala området (till skillnad från vad gäller det europeiska hälsodataområdet) är denna efterlysning i hög grad i linje med de föreslagna slutsatserna om vilken roll som reformer och investeringar för arbetsmarknaden, färdigheter och social trygghet spelar för motståndskraftiga ekonomier, som tar upp att förbättring av tillgången till administrativa data för utvärdering av politik och konsekvensbedömningar, samtidigt som skyddet av personuppgifter säkerställs.

För att ytterligare förbättra evidensbaserat beslutsfattande och främja effektiva offentliga förvaltningar föreslås i Letta-rapporten en förstärkning av instrumentet för tekniskt stöd, som tillhandahåller skraddarsydd expertis för att stödja reformer och modernisering av offentliga förvaltningar på alla nivåer, så att de bättre kan genomföra EU:s lagstiftning och EU:s prioriteringar. I rapporten föreslås främjande av digitalisering och modernisering av offentliga förvaltningar för att på ett effektivt sätt anpassa dem till den gröna och den digitala omställningen, och det föreslås en ny facilitet – en pakt för att stärka de europeiska förvaltningarnas samarbete och expertis (Peace) – för att göra det möjligt för offentliga förvaltningar att bättre hantera framtida chocker. Även om det inte noteras i rapporten förefaller det som om det väletablerade samarbetet inom Europeiska nätverket för offentliga arbetsförmedlingar skulle kunna tjäna som inspirationskälla i detta avseende. För att främja gränsöverskridande samarbete mellan förvaltningar föreslår Letta också att Solvit ges en EU-rättslig grund och att operativ stabilitet och enhetliga förfaranden säkerställs.

Mot bakgrund av den kommande utvidgningen av unionen föreslår Enrico Letta i sin rapport att kandidatländerna ska kunna dra nytta av fördelarna med den inre marknaden på områden där de snabbt kan vara redo att leva upp till gemenskapens regelverk, samtidigt som stabiliteten i både deras ekonomier och den inre marknaden bevaras och vikten av politisk integration på grundval av gemensamma värderingar betonas. Han föreslår också att man ska hjälpa kandidatländerna att utveckla den administrativa och institutionella kapaciteten att tillgodogöra sig och använda EU-medel på bästa sätt, och efterlyser att kandidatländerna gradvis integreras i EU:s strukturer för att främja starkare förbindelser mellan dem och medlemsstaterna, hjälpa dem att känna sig uppskattade och odla en känsla av EU-gemenskap. Slutligen förespråkar Letta ett robust system med skyddsklausuler, övergångsperioder och andra verktyg för att förebygga och mildra potentiella negativa effekter av integrationen på den inre marknaden för båda sidor. Detta är av stor betydelse när det gäller områdena sysselsättning och sociala frågor, där man bör dra lärdom av erfarenheterna från tidigare utvidgningar.

Mot bakgrund av detta uppmanas ministrarna att ta upp följande frågor:

- 1. Hur bedömer du Letta-rapportens förslag om politik för sysselsättning, kompetens och sociala frågor och dess styrning?*
- 2. Vilka av rekommendationerna i rapporten bör prioriteras? Vilka andra aspekter av agendan för sysselsättning, sociala frågor och jämlikhet anser du vara mest relevanta ur ett hållbart och inkluderande inre marknadsperspektiv?*